

Õiguskantsler

Pr Ene Ergma
Riigikogu Kantselei
riigikogu@riigikogu.ee

Teie 10.07.2013 nr 2-3/12-132

Meie 24.07.2013 nr 10-2/130946/1303305

Vastus kirjalikule küsimusele

Austatud Riigikogu esimees

Tänan Teid Riigikogu liikmete Karel Rüütli ja Rein Randveri kirjalike küsimuste edastamise eest.

Riigikogu liikme kirjaliku küsimuse esitamisega seonduvat reguleerivad Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse (RKKTS) §-d 147–148. RKKTS § 147 lõike 1 järgi võib kirjaliku küsimuse esitada õiguskantslerile tema võimkonda kuuluva üksikküsimuse kohta teabe saamiseks. RKKTS § 147 lg 2 lause 1 järgi peab küsimus olema lühike ning võimaldama lühikest vastust. RKKTS § 148 kohaselt vastab küsimuse adressaat küsimusele kirjalikult 10 tööpäeva jooksul selle edastamisest arvates.

Riigikogu liikmete esitatud küsimused puudutavad 01.06.2013 jõustunud jahiseaduse¹ kooskõla põhiseadusega. Kokku esitasid Riigikogu liikmed mulle 12 küsimust jahiseaduse regulatsiooni erinevate aspektide kohta.

Seoses esitatud küsimustega pean esmalt selgitama, et arvestades ühelt poolt esitatud küsimuste hulka ja sisulist mahukust ning teisalt neile vastamiseks ette nähtud aega (10 tööpäeva), ei ole mul arusaadavalt võimalik läbi viia õiguskantsleri normikontrollile omase põhjalikkusega menetlust (nt küsida akti ettevalmistajalt seisukohti ja põhjendusi). Märgin ka, et olgugi, et olen end 01.06.2013 jõustunud jahiseaduse eelnõu menetlusega nii mulle laekunud avalduste valguses kui ka omaalgatuslikult kursis hoidnud, ei ole ma siiski jahiseaduse regulatsiooni kõiki aspekte varem analüüsinud. Nii ei ole ma enamiku Riigikogu liikmete pöördumise raames esitatud küsimuste osas varem menetlust läbi viinud. Seepärast pean vajalikuks märkida, et minu käesolevas kirjas toodud vastused ei pruugi olla kõikehõlmavad ja ammendavad, vaid tuginevad minu esialgsele abstraktsele analüüsile².

¹ Alljärgnevalt viitan 01.06.2013 jõustunud jahiseadusele ka kui „jahiseadusele” või „uuele jahiseadusele”. Enne 01.06.2013 kehtinud jahiseaduse kohta kasutan kirjas selguse huvides mõistet „vana jahiseadus”.

² Ei ole välistatud, et jahiseaduse rakendamisel võivad konkreetsete asjaolude pinnalt kerkida mh ka põhiseadusjärku probleemid. Seepärast kavatsen ka edaspidi jahiseaduse rakendamise praktikat jälgida.

Küsimustele vastamisel grupeerisin esitatud küsimused teemade kaupa. Enne küsimustele vastamise juurde siirdumist sooviksin siiski teha ühe üldise, 01.06.2013 jõustunud jahiseaduse regulatsiooni lähtekohti ja eesmärke puudutava tähelepaneku.

Seadusandja üks eesmärke 01.06.2013 jõustunud jahiseaduse kehtestamisel oli tõhustada maaomanike ja jahimeeste koostööd ning ergutada nendevaheliste kokkulepete sõlmimist. Sellest eesmärgist lähtub enamik jahiseaduse jahikorralduse erinevaid aspekte (nt kinnisasja kasutamine, jahipiirkonna kasutusõiguse loa andmine, jahindusnõukogu tegevus ning ulukikahjude vältimine ja korvamine) reguleerivaid sätteid. Ka jahiseaduse eelnõu seletuskirjas on märgitud, et uue regulatsiooniga „[---] luuakse eeldused sisulistel kokkulepetel põhineva jahindustegevuse korraldamiseks jahipiirkonnas.”³ **Võib asuda seisukohale, et 01.06.2013 jõustunud jahiseaduse kehtestamisega on seadusandja väljendanud soovi juurutada uut jahikorralduse kontseptsiooni, mille üheks nurgakiviks on vana jahiseadusega võrreldes oluliselt suurem rõhuasetus maaomanike ja jahimeeste omavahelisele suhtlemisele, koostööle ja kokkulepetele.**

Minu hinnangul kuulub jahikorralduse üldiste lähtealuste sätestamine, aga ka nende muutmine – sh otsustamine, et jahikorraldus peab senisest enam tuginema jahimeeste ja maaomanike koostööl – seadusandja pädevusse. Eeldusel, et jahikorraldust reguleerivad õigusaktid ei riku põhiseadusest tulenevaid nõudeid, ei saa õiguskantsler asuda ise seadusandja rolli ega hakata ümber hindama, milline jahikorralduse vorm – kas rohkem erinevate osapoolte koostööl või riigi sekkumisel tuginev – oleks kõige otstarbekam.

Alljärgneva vastuse koostamisel võtsingi muu hulgas arvesse seda, millist kaalu on seadusandja uues jahiseaduses jahimeeste ja maaomanike koostööle omistanud.

Jahiseaduse jõustumise aeg

Riigikogu liikmed avaldasid oma pöördumises seisukohta, et jahiseaduse jõustumine 01.06.2013 ei ole kookõlas põhiseadusest tuleneva õiguskindluse põhimõttega.

Riigikogu võttis jahiseaduse vastu 25.04.2013. Seadus saadeti Vabariigi Presidendile väljakuulutamiseks 26.04.2013. Vabariigi President kuulutas jahiseaduse välja 09.05.2013, see avaldati Riigi Teatajas 16.05.2013. Jahiseaduse (edaspidi *JahiS*) § 72 järgi jõustus uus jahiseadus 01.06.2013.

Põhiseaduse (edaspidi *PS*) § 108 sätestab, et seadus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist, kui seaduses endas ei sätestata teist tähtaega. On tõsi, et teatud juhtudel nõuab põhiseadusest lähtuv õiguskindluse nõue, et seaduse avaldamise ja selle jõustumise vahele jääks pikem ajavahemik, kui PS §-s 108 viidatud üheksa päeva. Pikem periood seaduse avaldamise ja jõustumise vahel on vajalik näiteks siis, kui uus regulatsioon nõuab selle adressaatidelt oma tegevuse olulist ümberkorraldamist, et see uue seaduse nõuetega kooskõlla viia (st ilma olulisi muudatusi tegemata ei ole võimalik sama tegevust seaduslikult jätkata).

Käesoleva vastuse koostamise raames jahiseaduse sätteid analüüsid ei tuvastanud ma asjaolusid, mis nõuaksid seaduse adressaatidelt koheseid ja ulatuslikke ümberkorraldusi oma tegevuse uute nõuetega kooskõlla viimiseks või mis sunniksid senist tegevust ootamatult lõpetama või piirama. Nii ei muuda uus jahiseadus iseenesest jahipiirkondi, samuti kehtivad

³ Jahiseaduse eelnõu seletuskiri, lk 2. Eelnõu seletuskiri on kättesaadav Riigikogu kodulehel: www.riigikogu.ee.

edasi jahipiirkonna kasutusõiguse load.⁴ Ka ei nähtu jahiseadusest, et jahipidamise jätkamiseks pärast 01.06.2013 oleks tingimata vajalik jahipiirkonna kasutaja kokkulepe maaomanikega – JahiS § 25 lõige 2 viitab, et piiramata või tähistamata kinnisasjal tohib päikesetõusust päikeseloojanguni jahti pidada ka kinnisasja omanikuga lepingut sõlmimata. Mis puutub ulukikahjude hüvitamisse, siis minu hinnangul ei ole maaomanikul jahipiirkonna kasutajaga lepingut sõlmimata võimalik käesoleval aastal ulukite tekitatud kahju hüvitamist nõuda – kõige varem saab seda teha alles 2014. aastal. Seda põhjusel, et uue jahiseaduse järgi on lepingu puudumisel ulukikahjude hüvitamise üheks eelduseks jahipiirkonna kasutajale ulukikahjustuste ennetamise teatise esitamine jooksva aasta 1. maiks. Uue jahiseaduse jõustumise ajaks oli aga nimetatud tähtaeg sellel aastal juba möödunud.

Kokkuvõttes leian, et jahiseaduse jõustumine 01.06.2013 ei ole vastuolus põhiseadusega.

Olgugi, et jahiseaduse jõustumine 01.06.2013 ei toonud minu hinnangul kaasa kohe seaduse jõustumisest alates jahipidamist oluliselt mõjutavaid muudatusi, mõnan siiski, et selle kirja koostamise seisuga on mõned jahiseaduse edaspidiseks rakendamiseks vajalikud määrused veel kehtestamata (nt JahiS § 44 lõikes 4 viidatud ulukikahjude hüvitamist puudutav määrus). Sellega seoses kavatsen edaspidi ka omaalgatuslikult jälgida, kas ja mis aja jooksul vastavad rakendusmäärused vastu võetakse ning kuidas kulgeb nende rakendamine.

Jahindusnõukoguga seonduv

Riigikogu liikmed tõstasid oma pöördumises küsimused jahindusnõukogude moodustamise, nende rolli ja otsuste vaidlustatavuse kohta. Samuti paluti mul hinnata jahindusnõukogusid puudutava regulatsiooni kooskõla PS §-dest 5 ja 53 tuleneva kohustusega tagada loodusressursside säästlik kasutamine.

Nagu eespool märkisin, on seadusandja 01.06.2013 jõustunud jahiseadusega soovinud omistada suuremat tähtsust jahimeeste ja maaomanike omavahelisele koostööle ja kokkulepete saavutamisele jahikorraldusega seonduvates küsimustes. Minu hinnangul teenivad jahiseaduses sätestatud jahindusnõukogude loomise nõue, nende koosseis (nii maaomanike, jahimeeste kui riigi esindajad) ja roll just seda – jahimeeste ja maaomanike omavahelisele koostööle suunavat – eesmärki⁵.

Märgin veel, et selle kirja koostamise seisuga on kõigi maakondade jahindusnõukogud Keskkonnaameti peadirektori käskkirjadega juba moodustatud⁶. Minuni ei ole ei avaldajate ega ka meedia vahendusel jõudnud teavet, et jahindusnõukogude moodustamine oleks jahiseadusest lähtuva regulatsiooni valguses olnud problemaatiline. Ka ei viidanud Riigikogu liikmed oma selgitustes, kas ja mil moel võiks jahiseaduse jahindusnõukogude moodustamist puudutav regulatsioon isikute õigusi või vabadusi rikkuda. Keskkonnaameti peadirektori jahindusnõukogu moodustamiseks antud käskkirjade kui üksikaktide õiguspärasuse hindamine ei kuulu õiguskantsleri pädevusse.

⁴ Jahipiirkonna kasutusõiguse load kehtivad edasi 10 aastat pärast jahiseaduse jõustumist ulatuses, milles see ei ole jahiseadusega vastuolus (JahiS § 67 lg 2).

⁵ Nii viitab ka jahiseaduse eelnõu seletuskiri, lk 6: „Jahindusnõukogu moodustamise eesmärk on tuua ühise laua taha jahipiirkondade kasutajate ja maaomanike esindajad, kes otsustaks uluksõraliste regionaalsete küttemispõhimõtete (sh küttemismahu- ja -struktuuri). Sellega tagatakse kaasaraäkimisvõimalus kogu regiooni jahipiirkonna kasutajatele ja maaomanikele ning otsused langetatakse laiapõhjaliselt.” Jahiseaduse eelnõu seletuskiri on kättesaadav Riigikogu kodulehel: www.riigikogu.ee.

⁶ Jahindusnõukogude moodustamise käskkirjad, samuti jahindusnõukogude töökord on kättesaadavad Keskkonnaameti kodulehelt: <http://www.keskkonnaamet.ee/teenused/jahindus-4/>.

Mis puutub jahindusnõukogude otsuste vaidlustamisse, siis nähtub jahiseaduse regulatsioonist, et jahindusnõukogu roll on enamasti piiratud ettepanekute tegemise, seisukohtade andmisega jms. Need kujutavad endast üldjuhul n-õ sisendit haldusorgani (nt Keskkonnaameti) vastavatele otsustele, mitte aga iseseisvat haldusakti, millega loodaks, muudetak või lõpetataks isikute õigusi või kohustusi. Küll on aga haldusorgani otsused ise (nt Keskkonnaameti otsus jahipiirkonna kasutusõiguse luba kehtetuks tunnistada) vaidlustatavad halduskohtus, niivõrd kui võrd need kujutavad endast isiku õigusi riivata võivaid haldusakte.

Viimaks käsitlen küsimust jahindusnõukogude regulatsiooni kooskõlast põhiseadusest lähtuva loodusressursside säästva kasutamise nõudega ning riigi rolli säästva jahikorralduse tagamisel. Minu poole pöördunud Riigikogu liikmed avaldasid kahtlust, et jahiseadus annab jahikorralduslike küsimuste otsustamisel liiga suure sõnaõiguse maaomanikele ja jahimeestele, pannes seeläbi ohtu jahilulukiresursi säästliku kasutamise.

Jahiseadus näeb ette jahindusnõukogu rolli ulukite küttimehahtude otsustamisel, samuti jahipiirkonna piiride muutmise ja jahipiirkonna kasutusõiguse loa andmise, pikendamise või selle kehtetuks tunnistamise otsustamisel.

Sellela seoses märgin esiteks, et jahiseadus ei jäta jahindusnõukogu otsuste tegemist üksnes maaomanike ja jahimeeste omavahelise kokkulepete küsimuseks, vaid jahindusnõukogu töös osaleb ka riik läbi oma esindaja.

Teiseks ei piirdu riigi roll üksnes esindajaga jahindusnõukogus. Riigil on kohustus korraldada jahilulukite seiret ning koostada iga-aastane ulukite seire aruanne, mis annab ülevaate ulukiasurkonna seisundist ning sisaldab soovituslikke küttimehahte ja -struktuuri (JahiS § 21). JahiS § 22 lõigete 1–2 järgi peavad nii Keskkonnaamet kui jahindusnõukogu lähtuma jahilulukite iga-aastase küttimehah ja -struktuuri otsustamisel nimetatud aruandest. Riigil on võimalik jahikorraldusse, sh küttimehahtude kindlaksmääramisse sekkuda ka siis, kui seire tulemusel selgub, et liigi soodne seisund on ohus või kui liigi arvukuse suurenemisest tingituna on tekkinud negatiivne mõju keskkonnale või oht inimeste tervisele või varale. Sellisel juhul koostatakse looduskaitseaduse §-s 49 sätestatud liigi kaitse ja ohjamise tegevuskava (JahiS § 21 lg 6). Keskkonnaametil on õigus määrata nimetatud tegevuskavast lähtudes jahitegevust puudutavaid lisapiiranguid või -tingimusi, millest jahipiirkonna kasutajad peavad kinni pidama.

Eeltoodud arvesse võttes ei anna jahiseaduse regulatsioon minu hinnangul alust tõsikindlaks järelduseks, nagu ei tagaks jahindusnõukogu struktuur ja otsuste tegemise reeglistik koostoimes riigi rolliga ulukite küttimehahtude kindlaks määramisel ja võimalike küttimehahte lisapiirangute ja -tingimuste kehtestamisel loodusressursside piisavalt säästlikku ja kestlikku kasutamist.

Ulukikahjude hüvitamine

Oma kirjas palusid Riigikogu liikmed mul hinnata mitmeid ulukikahjude hüvitamisega seonduvaid küsimusi, mida alljärgnevalt kokkuvõtvalt käsitlen.

Esmalt soovin rõhutada, et ulukikahjude hüvitamine JahiS §-s 44 sätestatud regulatsiooni alusel ei ole jahimeestele mõeldavapääsmatu kohustus. Selle asemel julgustab jahiseadus jahipiirkonna kasutajate ja maaomanike vaheliste lepingute sõlmimist, milles on ühtlasi võimalik kokku

leppida nii maa kasutamise tingimustes kui ka võimaliku tasu maksmises ja/või ulukikahjude hüvitamisega seonduvas⁷.

Juhul kui jahipiirkonna kasutaja ei ole siiski maaomanikega nende maal jahipidamise tingimustes kokku leppinud ja vastavat lepingut sõlminud, näeb jahiseadus ette jahipiirkonna kasutaja kohustuse uluksõraliste tekitatud võimalike kahjude osaliseks hüvitamiseks maaomanikele⁸. Järgnevalt analüüsingi JahiS §-s 44 sätestatud jahilulukikahjude hüvitamise regulatsiooni eesmärki ning selle võimalikku mõju jahipidamisele.

Möönan, et kohustust hüvitada ulukikahjustusi saab käsitada jahipidamise kui PS §-s 19 sätestatud vaba eneseteostuse kaitsealas oleva tegevuse piiranguna.⁹ Samas lubab põhiseadus kehtestada vaba eneseteostuse õiguse kasutamisele piiranguid või seada selleks tingimusi. Ka Riigikohus on asunud seisukohale, et PS §-s 19 sisalduvat üldist vabaduspõhiõigust võib piirata mis tahes põhjusel, mis ei ole põhiseadusega otseselt keelatud.¹⁰

Nii annab suurulukite (sh uluksõraliste) kütamiseks vajalik jahipiirkonna kasutusõiguse luba küll selle saajale õiguse piirkonnas jahti pidada, kuid seob selle õiguse kasutamise erinevate tingimuste ja kohustustega. Nii peab jahipiirkonna kasutaja arvestama jahipidamisel näiteks loodusobjekti kaitse-eeskirjast tulenevaid piiranguid ja tingimusi (JahiS § 14 lg 7 p 3); samuti on jahipiirkonna kasutajal kohustus teostada oma jahipiirkonnas jahilulukite seiret (JahiS § 15 lg 7 p 4, § 21 lg 2). Üheks jahipiirkonna kasutamise tingimuseks on ka see, et kui jahipiirkonna kasutaja ei ole sõlminud piirkonna maaomanikega lepinguid maa kasutamiseks, võib tal teatud juhul tekkida kohustus hüvitada maaomaniku nõudel põllumajanduskultuurile või okaspuudele uluksõraliste poolt tekitatud kahju.

Jahiseaduse eelnõu seletuskirjast nähtub, et uluksõraliste tekitatud kahjude hüvitamise regulatsiooni eesmärk on eelkõige motiveerida jahipiirkonna kasutajaid võtma kasutusele meetmeid kahjude talutavuse piires hoidmiseks¹¹. Seeläbi teenib ulukiahjude hüvitamise regulatsioon ühtlasi eesmärki, et jahimehed arvestaksid piirkonna põllu- ja metsaomanike maadel jahipidamisel ka nende omandipõhiõigusega, sh huviga oma maad sihipäraselt kasutada ja sellelt tulu saada.¹² Minu hinnangul on tegemist põhiseaduse valguses lubatava eesmärgiga. Osutan, et ka PS § 19 lõikest 2 tuleneb igauhe kohustus arvestada ja austada oma õiguste ja vabaduste kasutamisel teiste isikute õigusi ja vabadusi.

Mis puutub ulukikahjude hüvitamise kohustuse ulatusse, siis nendin, et abstraktse kontrolli raames ja teadmata veel uue jahiseaduse rakenduspraktikat on mul keeruline hinnata, kas JahiS §-s 44 sätestatud uluksõraliste kahju hüvitamisega kaasnev rahaline kohustus on iseenesest ebamõistlikult suur, piirates jahipidamisõigust rohkem, kui see eesmärki silmas pidades

⁷ Nii viitab ka jahiseaduse eelnõu seletuskiri, lk 16: „Kõigi eelduste kohaselt on edaspidi valdaval enamusel maaomanikest sõlmitud leping jahirentnikuga, kus täpsustatakse muuhulgas ka ulukikahjustustega seonduv ning käesoleva paragrahvis sätestatud korra rakendamine on pigem erandlik.” Jahiseaduse eelnõu seletuskiri on kättesaadav Riigikogu kodulehel: www.riigikogu.ee.

⁸ Täpsemalt sätestab JahiS § 44, et kinnisasja omanikul või tema nõusolekul muul isikul on õigus nõuda jahipiirkonna kasutajalt põllumajanduskultuuridele ning metsamaal kasvavatele okaspuudele uluksõraliste tekitatud kahju osalist hüvitamist ühe vegetatsiooniperioodi jooksul.

⁹ Vt nt RKÜKo 11.10.2011, nr 3-4-1-7-01, p 13. Märgin, et erinevad jahipidamisele seatud tingimused ja piirangud võivad teatud juhtudel riivata ka PS §-s 31 sätestatud ettevõtlusvabadust.

¹⁰ RKTko 13.01.2010, nr 3-2-1-152-09, p 11.

¹¹ Jahiseaduse eelnõu seletuskiri, lk 16. Kättesaadav Riigikogu kodulehel: www.riigikogu.ee.

¹² Märgin seejuures, et olukorras, kus jahipiirkonnas elaval maaomanikul pole endal jahipidamisõigust või ei ole ta vastavat jahipiirkonda kasutava jahiseltsi liige, ei pruugi tal endal olla vähemalt uluksõraliste kütamise teel võimalik oma vara ulukikahjustuste eest kaitsta.

õigustatud on (nt muutes jahipidamise kokkuvõttes liiga kulukaks või sundides jahiseltse oma tegevust koguni lõpetama).

Eeltoodud mõõndusele vaatamata võib ulukikahjude hüvitamise regulatsiooni analüüsidest siiski asuda seisukohale, et seadus ei aseta kogu uluksõraliste poolt loodusele tekitatud kahju jahimeeste õlule – jahipiirkonna kasutaja kohustus ulukikahjusid hüvitada on piiratud ning seda tasakaalustab maaomanike kohustus ise oma vara kaitseks vajalikke samme võtta.

Vastavalt JahiS §-le 44 kuulub hüvitamisele üksnes teatud põllumajanduskultuuridele ja metsamaal kasvavatele okaspuudele tekitatud kahju; samuti on aastane maksimaalne kahjuhüvitis piiratud 100 euroga hektari kohta. Ka näeb jahiseadus ette, et maaomanik saab kahju hüvitamist nõuda vaid siis, kui ta on eelnevalt esitanud jahipiirkonna kasutajale ulukikahjude ennetamise teatise, milles on ära näidanud kaitset vajava põllumajanduskultuuri, okaspuu-uuenduse või okaspuupuistu asukohta (JahiS § 44 lg 3, § 44 lg 5 p 6). Kahju hüvitamise kohustus võib jahimehel tekkida üksnes nimetatud asukohtades. Oluline on rõhutada, et ulukikahjude hüvitamise regulatsioon ei tähenda, et maaomanik ise vabaneks oma vara kaitsmise kohustusest – maaomanikul on kohustus ulukikahjude ennetamise teatistes märkida, milliseid abinõusid ta ise oma vara kaitseks rakendab. Juhul, kui maaomanik oma vara kaitseks ja ulukikahjude ennetamiseks ise mõistlikke samme võtnud ei ole, ei ole jahimeestel talle ulukikahjude hüvitamise kohustust (JahiS § 44 lg 5 p 7). Ka ei ole jahipiirkonna kasutajal ulukikahju hüvitamise kohustust, kui maaomanik on jahipidamise oma kinnisasjal keelanud või on jahipidamist takistanud (JahiS § 44 lg 5 punktid 1 ja 8), ega siis, kui tekkinud kahjustused jäävad oma ulatuselt alla teatud jahiseaduses sätestatud piiri (JahiS § 44 lg 5 punktid 2–5).

Möönan, et ulukikahju hüvitamise kohustus võib tekkida ka juhul, kui jahipiirkonna kasutaja on täitnud kõik tal lasuvad küttimis- ja jahilukite hooldustööde kohustused. Niisugune võimalus ei muuda aga JahiS §-i 44 põhiseadusega vastuolus olevaks. Sätte eesmärk on ajendada jahimeest tegema kõik endast sõltuv ulukikahjude vähendamiseks. Ettevaatusabinõudest sõltumata tekkivaid ulukikahjusid tuleb aga käsitada riskina, mille seadusandja on pannud isikule, kellele on antud jahipiirkonna kasutusõigus. Teisisõnu on see koormav tingimus, mis kaasneb teatud piiratud loodusressursi kasutamise õigusega. Põhiseadusest ei tulene üldist reeglit, mille kohaselt saab isikule niisuguse koormava tingimuse panna üksnes juhul, kui isik saab kahju tekkimise riski oma käitumisega täielikult maandada.

Viimaks märgin, et minu hinnangul ei tulene põhiseadusest riigile kohustust kõiki looduskahjusid ja loodusest inimtegevusele tulenevaid piiranguid tingimata hüvitada. Jahikorralduse kontekstis võiks teatud ulukikahjude hüvitamine siiski kõne alla tulla näiteks juhul, kui riik on jahipidamise teatud piirkonnas sootuks keelanud, nii et isikute võimalused oma vara kaitsta on sellevõrra oluliselt ahenenud. Taolise regulatsiooni näeb ette JahiS § 46.

Täiendavalt tuleb siiski märkida, et ka olukorras, kus jahipiirkonna kasutajal on JahiS §-s 44 toodud tingimustel ulukikahjude hüvitamise kohustus, on selsamal jahipiirkonna kasutajal või jahipiirkonna kasutajaid ühendaval organisatsioonil võimalik taotleda Keskkonnainvesteeringute Keskuselt JahiS § 44 alusel maaomanikele hüvitatud jahilulukikahjude osalist kompenseerimist.

Analüüsinud eespool toodud ulukikahjude hüvitamise sätteid nende koostoimes, võttes ühelt poolt arvesse sätete eesmärki ja teisalt hüvitamiskohustuse piiratust (sh maaomanike endi kohustusi oma vara kaitsel), ning märkides seejuures riigi rolli ulukikahjude hüvitamisel, ei tuvastanud ma vähemalt praeguse kontrolli raames nende sätete vastuolu põhiseadusega.

Muud küsimused

Järgnevalt käsitlen Riigikogu liikmete küsimusi seoses jahipidamise keelamise, jahipidamisõiguse tasu ning jahipiirkonna kasutusõiguse loa väljastamisega.

Mis puutub Jahis § 6 punktis 3 sätestatud maaomaniku võimalusesse keelata jaht oma kinnisasjal, siis märgin, et PS §-st 32 tulenevalt on igapäev õigus oma omandit vabalt vallata, kasutada ja käsutada. Nimetatud õigusele tugineb ka maaomanike õigus keelata oma maal jahipidamine. Omandipõhiõigust võib siiski seadusega avalikes huvides piirata. Jahiseadusest nähtubki, et maaomanike õigus oma maal jahipidamist keelata ei ole absoluutne. Jahis § 25 lg 3 sätestab, millises osas ja tingimustel peab maaomanik oma maal jahipidamist või sellega seotud tegevust taluma. Märgin ka, et Euroopa Inimõiguste Kohus on oma praktikas leidnud, et maaomaniku kohustus taluda oma maal jahipidamist, ilma et tal oleks üldse võimalik seda keelata, ei ole kooskõlas Euroopa Inimõiguste Konventsiooni lisaprotokoll nr 1 artiklis 1 sätestatud omandiõiguse kaitsega¹³.

Seoses jahipidamisõiguse tasuga tõstasid Riigikogu liikmed küsimuse Jahis § 7 lg 2 ning keskkonnatasude seaduse § 12¹ alusel makstava jahipidamisõiguse tasu kooskõlast PS §-ga 113. Seejuures soovisid Riigikogu liikmed teada, kuidas on kõnealune jahipidamisõiguse tasu seotud vastusooritusega.

Märgin, et jahipidamisõiguse tasu näol on tegemist avalik-õigusliku tasuga, täpsemalt loodusvara (ulukiresursi) kasutusõiguse tasuga. Jahipidamisõiguse tasu maksmine annab jahipidamisõigust tõendavaid dokumente (Jahis § 35) omavale isikule õiguse kasutada kindlat piiratud loodusressurssi – küttida ulukeid¹⁴. Samas tuleb märkida, et kuna jahipidamise edukus sõltub nii jahimehest endast kui ka mitmetest muudest asjaoludest (millest sugugi mitte kõik ei ole inimese ega riigi kontrollitavad), on mõisteta, et jahipidamisõiguse tasu ei pruugi olla võimalik siduda üks-ühele kvantifitseeritava vastuhüvega¹⁵. See ei muuda jahipidamisõiguse tasu sätteid veel minu hinnangul põhiseadusvastaseks. Seda põhjusel, et põhiseadus võimaldab seadusandjal iseenesest kehtestada nii selliseid avalik-õiguslikke tasusid, mis on seotud otsese vastusooritusega (n-õ riiklikud lõivud; tasu eesmärk võib olla näiteks võimu kandja poolt tehtava konkreetse toimingute kulutuste hüvitamine), kui ka selliseid avalik-õiguslikke tasusid, mille eesmärk on avalik-õiguslike ülesannete finantseerimiseks vajaliku tulu saamine ilma otsese vastutasuta (maksud).¹⁶

Eeltoodule lisaks ei ole mul põhjust arvata, et Keskkonnaministri 28.05.2013 määrusega nr 30 „Jahipidamisõiguse tasu suurus, selle maksmise ja maksmise kontrollimise kord” kehtestatud aastane jahipidamisõiguse tasu 10 eurot oleks liialt kõrge, pärssides kuidagi jahimeeste ligipääsu jahipidamisele, või rikuks teisi põhiseadusega kaitstavaid õigusi ega vabadusi.

Viimaks peatun küsimusel maaomanike võrdsest kohtlemisest jahipiirkonna kasutusõiguse loa andmise menetluses. Jahis § 14 lõikest 6 tuleneb, et kui ühe ja sama jahipiirkonna kasutusõiguse

¹³ Euroopa Inimõiguste Kohtu 20.01.2011 otsus asjas nr 9300/07, Herrmann vs. Saksamaa.

¹⁴ Keskkonnatasude seaduse § 37 lg 5 järgi makstakse jahipidamisõiguse tasu enne jahipidamisõiguse kasutamist.

¹⁵ Nii sõltub ka harrastuskalapüügitasu tasu suurus harrastuspüügiõiguse kehtivuse perioodist (mis võib olla vahemikus ühest ööpäevast aastani), mitte püütavast kalakogusest ega kala liigist. Vt Keskkonnaministri 27.06.2011 määrus nr 38 „Kalastuskaardi taotlemise viisid ja andmise kord, harrastuspüügi andmete esitamise kord ja vorm, harrastusliku kalapüügiõiguse tasu ja harrastuspüügiõiguse eest tasumise ning tasu maksmise kontrollimise kord” § 7. Keskkonnatasude seaduse § 37 lg 4 p 1 järgi makstakse kalapüügiõiguse tasu harrastuskalapüügiõiguse eest enne püügiõigust tõendava dokumendi saamist.

¹⁶ Vt nt RKÜKo 22.12.2000 nr 3-4-1-10-00, p 24.

saamiseks on esitatud kaks või enam taotlust ja kõik taotlejad ei nõustu nendele ühise kasutusõiguse andmisega, eelistatakse taotlejat, kellel on jahipiirkonna piires suurema pindala ulatuses kokkulepe maaomanikega jahipidamise korraldamiseks nende kinnisasjadel. Märgin, et iseenesest ei piira see säte ühelgi jahipiirkonnas maad omaval isikul kokkulepete sõlmimist jahipiirkonna kasutusõiguse loa taotleja(te)ga või loa saanud jahipiirkonna kasutajaga oma maal jahitegevuse korraldamiseks. Tõsi, juhul kui ühte jahipiirkonda soovivad kasutada näiteks mitu jahiseltsi, siis antakse kasutusõiguse luba sellele, kes on juba eelnevalt saavutanud suurema territooriumi ulatuses kinnisasjade omanikega kokkuleppeid, et viimased oma maad jahipidamiseks kasutada lubaksid. Minu hinnangul on selline lähenemine põhjendatav sellega, et eelduslikult tagab juba enne jahipiirkonna kasutusõiguse loa saamist maaomanikega kokkulepe sõlmimine edaspidise parema koostöö jahimeeste ja maaomanike vahel ning on väiksem tõenäosus, et maaomanikud keelaksid juba jahipiirkonna kasutusõiguse saanud jahimeestel oma maal jahipidamise. See, et jahipidamine on lubatud võimalikul suurel osal jahipiirkonna koguterritooriumist, on aga omakorda parema jahikorralduse ja jahilukite seire huvides. Märgin seejuures, et lõpp-astmes võib jahipiirkonna kasutusõiguse loa saamisel n-ö kaalukeeleks osutada ka mõne väikemaaomaniku jah-sõna.

Täna Riigikogu liikmeid veel kord mulle edastatud küsimuste eest. Kinnitan veel kord, et kavatsen ka ise jahiseaduse edaspidist rakenduspraktikat tähelepanelikult jälgida.

Austusega

/allkirjastatud digitaalselt/

Hent Kalmo
õiguskantsleri asetäitja nõunik
õiguskantsleri volitusel